

جای چه کسانی در کمیسیون‌های تخصصی عطف خالی است؟

زهرا راضیانی
رئیس‌کلان گروه دانشگاه

۱۰ کمیسیون تخصصی شورای عالی عطف ۱۰ سالی می‌شود که نقش بازاری کمکی را برای کاهش مسئولیت‌های این شورا برعهده دارند و تا امروز مصوباتی هم از سوی برخی از این کمیسیون‌ها به تصویب رسیده است؛ اما با توجه به مأموریت‌هایی که در آیین‌نامه مرتبط با کمیسیون‌ها قید شده، به نظر می‌رسد هنوز راه زیادی پیش روی آنها برای نقش‌آفرینی جدی در عرصه علم و فناوری و نوآوری کشور وجود دارد.

کمیسیون‌های عطف چرا تشکیل شدند؟

بد نیست در همین ابتدای کار کمی به عقب برگردیم و تاریخچه این کمیسیون‌ها را مورد بررسی قرار دهیم. کمیسیون‌هایی که آیین‌نامه آنها اولین بار در سال ۹۲ به تصویب شورای عطف رسید و در سه برهه زمانی یعنی در سال‌های ۹۶، ۹۷ و ۹۹ مورد بازبینی و تکمیل قرار گرفت. در نهایت کمیسیون انرژی، حمل‌ونقل و عمران، کشاورزی، آب و منابع طبیعی، صنایع، معادن و فناوری اطلاعات و ارتباطات، دفاع، امنیت و سیاست خارجی، امور فرهنگی، اجتماعی و علوم انسانی و اسلامی، مدیریت، اقتصاد، بازرگانی و امور حقوقی، سلامت، امنیت غذایی و رفاه اجتماعی، علوم پایه و فناوری‌های همگرا، هنر و معماری و هماهنگی امور علمی، فناوری و نوآوری از دل آیین‌نامه بیرون آمدند. با وجود اینکه سه مأموریت اصلی این کمیسیون‌ها فراهم‌سازی زمینه اجرای شرح تفصیلی وظایف و اختیارات شورای عطف، آسیب‌شناسی و بازنگری فرآیندهای حوزه علم، فناوری و نوآوری و تلفیق و هماهنگ‌سازی سیاست‌ها، اولویت‌ها و برنامه‌های حوزه علم، فناوری و نوآوری تعیین شده است. اولویت‌هایی که طبیعتاً برای تحقق آنها، کمیسیون‌ها باید به شکل مدونی تشکیل جلسه داده و در کنار تصویب راهکارهای عملی و عملیاتی، اجرایی‌سازی آنها را هم تا مرحله آخر پیگیری کنند. مسیری که طبیعتاً در بخش‌های مختلف آن ضعیف‌های جدی وجود دارد.

کدام دستگاه‌ها؟ کدام کمیسیون‌ها؟

ترکیب اعضا در هر کمیسیونی می‌تواند تصویری نسبی از عملکرد آن در اختیار مخاطب قرار دهد. طبیعتاً در هر کمیسیون‌هایی که ذیل شورای عطف هستند، هر چه چهره‌های به نام علمی و افتخار صاحب ایده بیشتری حضور داشته باشند می‌توان انتظار خروجی‌های قابل قبول‌تری را داشت. در مجموع در کمیسیون‌ها هم ۲۴۴ نفر عضو هستند که از این میان ۱۳۴ نفر با به عبارت دیگر ۵۵ درصد آن اعضای حقیقی و ۴۵ درصد هم نمایندگان دستگاه‌ها هستند. اما ترکیب اعضا هم نکته قابل توجهی دارد. اول اینکه ۹۶ درصد از اعضای حقیقی رتبه استاد، ۲۴ درصد دانشیار و ۹ درصد دیگر در مراتب علمی از استادیاری تا مربی را شامل می‌شود. یکی از امتیازات مهم این کمیسیون‌ها را باید عضویت نمایندگان ۴۰ دستگاه اجرایی کشور در آنها به فراخور مأموریت هر کدام از کمیسیون‌ها دانست. موضوعی که در بسیاری از کمیسیون‌هایی که در حوزه‌های مختلف کشور وجود دارد، دیده نمی‌شود و به همین دلیل مصوبات خروجی از آنها هم شاید نسبت دقیق‌ی با واقعیت اجرایی نداشته باشد. به همین دلیل می‌توان کمیسیون‌های شکل گرفته ذیل شورای عطف را از این حیث متفاوت با برخی دیگر از کمیسیون‌ها دانست. در این بین دو دستگاه وزارت علوم و سازمان برنامه‌بوده‌ها را باید تنها دستگاه‌هایی دانست که نمایندگان آنها در هر ۱۰ کمیسیون عضو هستند. هرچند حضور نماینده این وزارتخانه به دلیل ماهیت و ساختار این کمیسیون‌ها امر عجیبی نیست، اما حاضر شدن نماینده سازمان برنامه‌بوده‌ها این طرفیت را به اعضا و دبیران کمیسیون‌ها می‌دهد که بتوانند مصوبات خود را با نگاه واقعی‌تر به سرانجام برسانند. در مقابل هشت دستگاه و نهاد دیگر از جمله وزارت اطلاعات، دانشگاه آزاد اسلامی، فرهنگستان هنر، علوم، سازمان ملی استاندارد، شورای عالی شهرسازی و معماری ایران، حوزه هنری سازمان تبلیغات اسلامی و حوزه هنری سازمان تبلیغات اسلامی هر کدام تنها در یکی از این کمیسیون‌ها نماینده دارند.

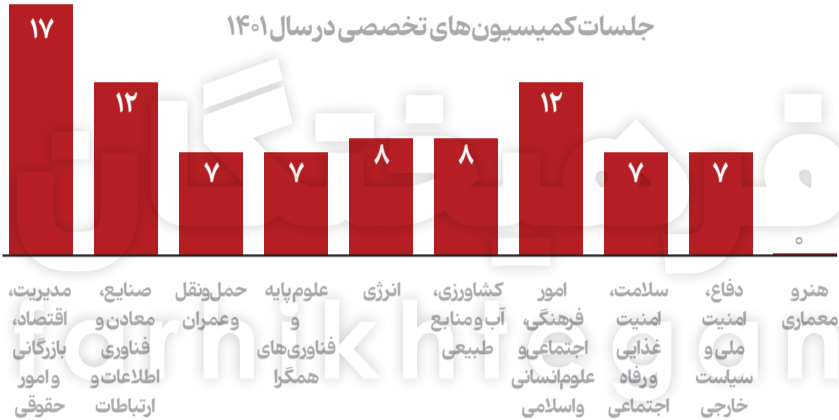
نیگمت‌خبر

دست دانشگاه‌ها برای معرفی کاندیدای اصلاح‌باز است

رئیس نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها با بیان اینکه مجموعه‌های دانشگاهی هم‌بوی بخش استادی بخش مرجع و مهم برای افزایش مشارکت مردم در انتخابات هستند، گفت: «تقاضا و خواهش ما از همکاران مجموعه‌های علمی و اساتید دانشگاه‌ها این است که متناسب با وزن و جایگاه تاریخی خود به مأموریت و مسئولیت‌شان در انتخابات پیش روی بیش از قبل اقدام کنند.» رستمی در گفت‌وگو با ایسنا، با بیان اینکه انتخابات در ایران برای ما و دشمنان مان امر مهمی است، تصریح کرد: «کشوری که انتخابات را با مشارکت خوب و قابل دفاع مردم خود برگزار می‌کند، مجلس آن کشور به راحتی از مردم نمایندگی می‌کند و دولت نیز راحت‌تر در مجامع بین‌المللی به دفاع

رعایت نصاب جلسات فقط در ۲ کمیسیون تخصصی

با وجود اینکه طبق بند ۹-۹ ماده ۹ آیین‌نامه مرتبط، هر کدام از این کمیسیون‌ها باید حداقل هر ماه یک بار با حضور دوسوم اعضا در بدترین حالت، اقدام به برگزاری جلسه می‌کردند. اما با نگاهی به آمارهایی که از سوی خود دبیرخانه شورای عطف منتشر شده، عملاً هفت کمیسیون به این بند قانونی پایبند نبودند. موضوعی زمانی جالب‌تر می‌شود که بدانیم کمیسیون تخصصی هنر و معماری حتی یک جلسه هم در سال گذشته برگزار نکرده است! در مقابل کمیسیون مدیریت، اقتصاد، بازرگانی و امور حقوقی با داشتن ۱۷ جلسه رتبه نخست را از حیث جلسات در اختیار دارد. اگر کمیسیون‌های صنایع، معادن، فناوری اطلاعات و ارتباطات و همچنین امور فرهنگی، اجتماعی و علوم انسانی و اسلامی را که هر

مهم‌ترین خروجی کمیسیون‌ها در ۸۵ جلسه ۱۴۰۱

اصلی‌ترین مباحثی که در این کمیسیون‌ها در سال گذشته مطرح شده را می‌توان در پنج دسته تقسیم‌بندی کرد. مباحثی حول راهبری طرح‌های کلان‌میلی‌مصوب، بودجه‌پژوهی، سیاست‌ها و اولویت‌های پژوهش و فناوری کشور، مسائل مربوط به قانون حمایت از شرکت‌های دانش‌بنیان، مباحث مرتبط با دبیرخانه و کمیسیون هماهنگی و در نهایت مباحثی که در تقسیم‌بندی‌های دیگر جا دارند. در مقابل از دل این موضوعات، ۱۲ فعالیت‌آرگانداز برای نظام علم و فناوری و نوآوری کشور شکل گرفته که برخی از آنها سهم قابل توجهی حوزه علم و فناوری کشور داشته است. از بزرگاری ۸۵ جلسه توسط کمیسیون‌های

حواشی مهم‌تر از کلان مسائل پژوهشی؟

تقسیم‌بندی عملکرد کمیسیون‌ها از حیث بررسی موضوعات مختلف در جلسات کمیسیون‌ها هم حاوی نکات قابل‌تأملی است. عملکردی که در پنج بخش بودجه‌پژوهی، امور محوله از سوی دبیرخانه و کمیسیون هماهنگی، سیاست‌ها و اولویت‌ها، امور مرتبط با راهبری طرح‌های کلان ملی و سایر تقسیم‌بندی می‌شود و سهم هر کدام از آنها با توجه به نوع کمیسیون تخصصی دستخوش تغییر شده است. طبیعتاً بررسی تک تک موضوعات مطرح‌شده در کمیسیون‌های مختلف، کار زمان‌بری بوده که خارج از حوصله مخاطبان این گزارش خواهد بود؛ با این حال اگر بخواهیم موضوعات مطرح‌شده را از حیث اهمیت مورد توجه قرار دهیم؛ باید بودجه‌پژوهی را در جایگاه اول دانست. مقوله‌ای که نقش سوخت را برای به حرکت در آمدن قطار تحقیق و پژوهش کشور ایفا می‌کند، اما برخی از کمیسیون‌ها حتی یک درصد از موضوعات خود را هم به این حوزه اختصاص ندادند. به عبارت دقیق‌تر بودجه‌پژوهی در هفت کمیسیون مطرح شده و تنها کمیسیون کشاورزی و علوم پایه بودند که هیچ موضوعی را در ارتباط با بودجه‌پژوهی در سال ۱۴۰۱ نداشته‌اند، هرچند که طرح این مقوله در کمیسیون سلامت با سهم ۶۴ درصدی در رتبه اول قرار داشت، ولی در کمیسیون دفاع با سهم ۶ درصدی کمترین میزان را به خود اختصاص داده است. در مقابل اما موضوعاتی که در

نام کمیسیون تخصصی	سهم بودجه پژوهشی (درصد)	سهم امور مرتبط با طرح‌های کلان ملی (درصد)	سهم سیاست‌ها و اولویت‌ها (درصد)	سهم امور ارجاعی از سوی دبیرخانه و کمیسیون هماهنگی (درصد)	سهم سایر (درصد)
انرژی	۱۷	۲۲	۶	۲۲	۳۳
حمل‌ونقل	۹	-	-	۸۳	۸
کشاورزی	-	-	۷	۱۳	۸۰
صنایع	۱۱	-	-	۵۸	۳۱
دفاع	۶	-	۶	۲۵	۶۳
سلامت	۶۴	-	۷	۲۲	۷
علوم پایه و همگرا	-	-	-	۳۱	۶۹
فرهنگی	۳۵	-	-	۴۵	۲۰
مدیریت	۱۰	-	-	۲۶	۶۴
هنر	-	-	-	-	-

نمایندگان دستگاه‌ها

در ۶۰ درصد جلسات غایبند

حضور نمایندگان دستگاه‌های مختلف در کمیسیون‌ها را باید یکی از مولفه‌های قابل اهمیت دانست؛ دستگاه‌هایی که هر کدام نقطه نظرات خود را درباره حیطه اجرا داشته و طبیعتاً می‌توانند مسیر تصویب مصوبات را تحت تأثیر قرار دهند. در هیچ‌کدام از کمیسیون‌ها سهم حضور این نمایندگان به ۵۰ درصد نرسیده است. با این حساب اگر بگوییم هنوز ارتباط درستی میان کمیسیون‌ها با دستگاه‌های مربوطه شکل نگرفته، گزاره ننگنه‌ام؛ چراکه میانگین حضور اعضای حقوقی در این کمیسیون‌ها ۳۹/۸ درصد بوده است. عدم حضور جدی نمایندگان در کمیسیون‌های مربوطه نشان‌دهنده آن است که حتی این کمیسیون‌ها که در کنار اعضای حقوقی، میزبان اعضای حقیقی هستند هم نتوانسته‌اند نقش پل ارتباطی میان جامعه دانشگاهی با بخش‌های مختلف جامعه را ایجاد کنند. موضوعی که می‌توانست به یک فرصت بزرگ برای کشور در حوزه علم و فناوری تبدیل شود، اما عملاً آن‌طور که انتظار می‌رفت از این ظرفیت استفاده نشده است. در این میان بررسی تک تک کمیسیون‌ها نشان می‌دهد وضعیت برخی از کمیسیون‌ها مانند انرژی، علوم پایه و همگرا به نسبت دیگر کمیسیون‌ها در این زمینه بهتر بوده است. کمیسیون انرژی که ۱۰ دستگاه اجرایی مختلف در آن عضو هستند سهم شرکت نمایندگان دستگاه‌ها در جلسات آن به ۲۴ درصد رسیده است. این میزان در کمیسیون حمل و نقل و عمران با عضویت ۱۲ دستگاه به ۳۹ درصد کاهش داشته است. وضعیت برای کمیسیون تخصصی کشاورزی که البته نمایندگان ۱۰ دستگاه در جلسات آن حضور داشتند به ۴۳ درصد و در کمیسیون صنایع هم با ۱۱ دستگاه به ۴۱ درصد رسیده بود. وضعیت در کمیسیون دفاع اما علی‌رغم عضویت ۷ دستگاه شرایط بهتری داشته است؛ چراکه در طول یک سال گذشته سهم اعضای حقوقی از جلسات برگزار شده ۴۴ درصد بوده است. کمیسیون سلامت هم با توجه به وظیفه ذاتی که دارد و اینکه ۱۴ دستگاه را با خود همراه کرده، تعریف چندانی ندارد و میزان شرکت نمایندگان در این جلسات ۳۹ درصد اعلام شده است. کمیسیون علوم پایه و همگرا هم با مشارکت ۹ دستگاه توانست مشارکت ۴۷ درصدی را در روند برگزاری جلسات داشته باشد. در مقابل سهم نمایندگان ۱۴ دستگاه در جلسات کمیسیون فرهنگی ۴۲ درصد و مدیریت هم به ۳۹ درصد رسیده است. در این میان کمیسیون هنر و معماری به دلیل عدم برگزاری حتی یک جلسه عملاً فرصتی برای میزبانی از نمایندگان ۱۱ دستگاه مختلف نداشته است.

رفتار غیرتخصصی

از کمیسیون‌های تخصصی

بررسی عملکرد کمیسیون‌های تخصصی «آگانه شورای عالی عطف نشان می‌دهد عملاً آنها نتوانستند آن‌طور که باید خروجی جدی در حوزه علم و فناوری و نوآوری کشور داشته باشند؛ اتفاقی که بخش قابل توجهی از آن به دلیل عدم اهتمام جدی به برگزاری جلسات از سوی کمیسیون‌ها و در گام بعد عدم التزام اعضا به حضور در جلسات برگزار شده است؛ نکته‌ای که هرچند قوانین بالادستی مرتبط با این کمیسیون‌ها آن را رد کرده، اما در سایه نبود نظارت بر نحوه تشکیل جلسات، عملاً هر کدام از کمیسیون‌ها مسیر خاص به خود را در پیش گرفته‌اند و نمی‌توان از آنها انتظار یک خروجی قابل قبول در حوزه تدوین مصوبات و پیگیری برای به اجرا در آمدن آنها داشت.

رفع نیاز زیست‌بوم فناوری اطلاعات با آزمایشگاه ساخت اینترنت اشیا

دبیر ستاد توسعه فناوری‌های اتصال پذیری و ارتباطات معاونت علمی، فناوری و اقتصاد دانش‌بنیان ریاست جمهوری از برنامه این ستاد برای راه‌اندازی آزمایشگاه نمونه‌سازی و ساخت سریع اینترنت اشیا تا تابستان ۱۴۰۳ خبر داد و گفت: «بازار اندازی این مجموعه نیازهای فناورانه زیست‌بوم فناوری اطلاعات و ارتباطات کشور مرتفع می‌شوند.» سیدمحمدکریمی در گفت‌وگو با ایرنا اظهار داشت: «توافق‌نامه همکاری سرمایه‌گذاری مشترک به منظور راه‌اندازی «آزمایشگاه نمونه‌سازی و ساخت اینترنت اشیا» با فیلپ به مساحت ۳۵۰ متر در پارک علم و فناوری دانشگاه تهران بین معاونت علمی ریاست جمهوری و مرکز

تحقیق و توسعه شرکت ارتباطات سیار ایران به امضا رسیده است.» فابل (fablab) یک آزمایشگاه کوچک مجهز به مجموعه‌ای از ماشین‌های ساخت دیجیتال است که برای کار با طیف وسیعی از مواد و مصالح و برای رسیدن به هدف ساخت هر چیزی و پژوهش در حوزه ساخت به‌کار می‌رود. در واقع در فابل‌ها فناوری ساخت دیجیتال به کمک ساخت نمونه‌های اولیه، تولیدات محدود و حتی تولید انبوه می‌آید. دبیر ستاد توسعه فناوری‌های اتصال‌پذیری و ارتباطات معاونت علمی با بیان اینکه پیشرفت فیزیکی ساخت «آزمایشگاه نمونه‌سازی و ساخت اینترنت اشیا» حدود ۵۰ درصد بوده است، افزود: «پیش‌بینی می‌شود این مجموعه در تابستان ۱۴۰۳ به بهره‌برداری برسد.»